

Protokół

127. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 8 listopada 2023 roku w formie wideokonferencji obsługiwanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji: T. Brzezińska-Wójcik, A. Czerny, S. Kaciszczenko, J. Kacprzak, D. Kalisiewicz, A. Markowski, J. Ostrowski, J. Pietruszka, A. Reszke, T. Wites, W. Włoskowitz, E. Wolnicz-Pawłowska, B. Zagórski, M. Zych.

Obrazy prowadził Maciej Zych, przewodniczący Komisji.

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 126. posiedzenia Komisji z dnia 14 czerwca 2023 r.
3. Plan pracy na 2024 r.
4. Sprawy bieżące.
5. Nazwy do dyskusji.
6. Dalsze prace Komisji – dyskusja nad zadaniami realizowanymi w trakcie posiedzeń.
7. Wolne wnioski.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji na 127. posiedzeniu.

Ad 2. Protokół 126. posiedzenia przyjęto, po wprowadzeniu drobnych poprawek stylistycznych, jednogłośnie (12 głosów za).

Ad 3. Prezydium Komisji przedstawiło propozycję planu pracy KSNG na 2024 rok. Przedyskutowane zostały poszczególne punkty tego planu. Dyskusję wywołała kwestia, czy wykaz nazw budowli i innych obiektów miejskich wydać jako osobną publikację w 2024 roku, czy też wykaz ten włączyć do zasadniczego wykazu egzonimów, którego publikację wstępnie zaplanowano na 2025 rok. Ze względu na różnice zdań w tym zakresie kwestie tę postanowiono przegłosować – za osobną publikacją w 2024 roku opowiedziało się 11 członków Komisji, za wydaniem wykazu w 2025 roku wraz z zasadniczym wykazem egzonimów opowiedziało się 2 członków Komisji.

Przy okazji omawiania tego punktu planu pracy, prezydium Komisji poinformowało, że w Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii rozpoczęły się wstępne prace nad nowelizacją *rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie trybu i zakresu działania Państwowej Rady Geodezyjnej i Kartograficznej i Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasad wynagradzania ich członków* – w proponowanych zmianach przewidziano m.in. możliwość wydawania wykazów Komisji tylko w formie publikacji elektronicznych i baz danych (zgodnie z dotychczas obowiązującym zapisem wszystkie publikacje Komisji muszą być drukowane; obecnie na niektóre z tych publikacji nie ma zapotrzebowania w formie drukowanej, a zdecydowana większość odbiorców preferuje wersje elektroniczne publikacji dostępne on-line).

Przy okazji punktu dotyczącego 5. wydania *Polskiego przewodnika toponimicznego dla redaktorów map i innych użytkowników*, członkowie Komisji zostali poinformowani, że jego treść została już merytorycznie opracowana (autorami tego opracowania są, podobnie jak wydania 4. przewodnika, E. Wolnicz-Pawłowska i M. Zych), zaś Główny Urząd Geodezji i Kartografii jeszcze w bieżącym roku dokona jego tłumaczenia na język angielski (zlecenie tłumaczenia firmie zewnętrznej). W 2024 roku nastąpi weryfikacja tłumaczenia przewodnika, jego redakcja techniczna, skład i publikacja. Tu najistotniejsza jest wersja publikacji dostępna w Internecie – przewodniki toponimiczne opracowywane są jako zalecenie UNGEGN, a ich głównym odbiorcą są instytucje i osoby spoza kraju, w związku z tym

publikacja cyfrowa dostępna nieodpłatnie w Internecie jest znacznie bardziej użyteczna niż wersja drukowana, jako mająca nieporównywalnie szerszy zasięg.

Zaproponowane zostało dodanie do planu pracy punktu dotyczącego zasad ustalania egzonimów. Po uzgodnieniu treści tego punktu postanowiono, przez aklamację, dołączyć go do planu pracy Komisji na 2024 r.

Po omówieniu poszczególnych punktów, cały plan pracy przyjęto przy 12 głosach za, braku głosów przeciw i jednym głosem wstrzymującym się.

Ad 4. Członkowie Komisji zostali poinformowani o 31. Międzynarodowej Konferencji Kartograficznej, która została zorganizowana przez Międzynarodową Asocjację Kartograficzną w dniach 13-18 sierpnia 2023 r. w Kapsztadzie. W ramach konferencji zorganizowane były dwie sesje pod egidą Komisji Toponimicznej Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej i Międzynarodowej Unii Geograficznej (14 i 15 sierpnia), w trakcie których zaprezentowano zaledwie 5 referatów, ponadto w innych sesjach zaprezentowano jeszcze jeden referat związany z nazwami (była to najmniejsza liczba referatów dotyczących toponimii spośród ostatnich międzynarodowych konferencji kartograficznych); nazewnictwa dotyczył także jeden poster.

W trakcie konferencji, 18 sierpnia odbyło się robocze posiedzenie Komisji Toponimicznej prowadzone przez Petera Jordana z Austrii. Przedstawiono na nim informacje o: spotkaniach pod egidą Komisji, które odbyły się w ciągu 2 ostatnich lat, publikacjach wydanych w tym okresie (materiały konferencyjne), spotkaniach pod egidą Komisji planowanych w najbliższym czasie oraz publikacjach przygotowywanych do wydania. Poinformowano także o zmianie przewodniczących i rady sterującej Komisji Toponimicznej: nowym współprzewodniczącym Komisji z ramienia Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej został Matjaž Geršič ze Słowenii, zastępując na tym stanowisku Petera Jordana, natomiast na konferencji Międzynarodowej Unii Geograficznej w Dublinie w 2024 r. współprzewodniczącym Komisji z ramienia tej organizacji zostanie Patrik Tátrai z Węgier, wiceprzewodniczącą – Beatriz Cristina Pereira de Souza Pinto z Brazylii, zmienieni zostaną także wszyscy członkowie rady sterującej.

Przekazana została także informacja o wspólnym spotkaniu komisji nazewniczych Czech, Polski i Słowacji, które zorganizowane zostało przez Czeski Urząd Geodezyjny i Katastralny w Pradze, w dniu 5 września 2023 r. Było to siódme spotkanie z cyklicznych posiedzeń komisji nazewniczych z tych trzech krajów. W spotkaniu uczestniczyło 11 osób reprezentujących Czechy (5 osób), Polskę (2 osoby: Urszula Bijak – przewodnicząca Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych, Maciej Zych) i Słowację (4 osoby).

Przedstawiciele gospodarzy przedstawili trzy referaty dotyczące: staroczeskiego tłumaczenia rękopisu Marco Polo, czeskich nazw geograficznych obiektów z obszarów polarnych oraz wieloletnich zakresów pracy („koncepcji prac”) czeskiej Komisji Nazewniczej. Również trzy referaty zaprezentowali przedstawiciele Słowacji omawiając w nich: analizę poprawiania położenia i wysokości tatrzańskich szczytów i przełęczy wraz z propozycją dogęszczenia tych obiektów, projekty realizowane przez Słowacką Komisję Onomastyczną, nowości w podstawowej bazie systemów informacji geograficznej (ZBGIS) mające wpływ na nazwy geograficzne oraz prace Komisji Nazewniczej. W polskich referatach przedstawiono: historię i współczesność standaryzacji nazw obiektów fizjograficznych w Polsce, wykaz budowli i innych obiektów miejskich, będący uzupełnieniem *Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata* oraz prace Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej od czasu poprzedniego spotkania komisji nazewniczych w Bratysławie w czerwcu 2022 r.

Kolejne spotkanie komisji nazewniczych Czech, Polski i Słowacji odbędzie się w Warszawie.

M. Zych poinformował, że pod koniec lipca weszła w życie ustawa „O potępieniu i zakazie propagowania rosyjskiej polityki imperialnej w Ukrainie oraz dekolonizacji toponimii” zwana „ustawą dekolonizacyjną”, na podstawie której mają m.in. ulec zmianie nazwy geograficzne związane z Rosją i Rosjanami. Ze względu na to, że zmiany te będą dotyczyły części nazw miejscowości, dla których są ustalone egzonimy, być może także niektórych obiektów z wykazu budowli, należy na bieżąco monitorować zmiany wprowadzane w tym zakresie w Ukrainie.

Ad 5. Na 126. posiedzeniu zaproponowano, aby dla austriackiego miasta Bruck an der Leitha przyjąć egzonim *Bruck nad Litawą*. Uzasadnieniem propozycji było to, że istnieje zalecany przez Komisję egzonim *Litawa* dla rzeki, a nazwa tej rzeki jest elementem składowym nazwy miasta.

W trakcie dyskusji nad zaproponowaną nazwą M. Zych zauważył, że spolszczonych nazw rzek jest dużo i raczej do tej pory Komisja nie przenosiła egzonimu rzeki na miasto – to miasto powinno mieć ustaloną polską pisownię, by był dla niego przyjmowany egzonim, a nie tylko rzeka. Dlatego dla szeregu analogicznie nazwanych miejscowości nie ma ustalonych egzonimów, np. Bruck an der Mur (istnieje egzonim *Mura* dla rzeki), Mülheim an der Ruhr (istnieje egzonim *Ruhra*), Brandenburg an der Havel (istnieje egzonim *Hawela*), Krems an der Donau (*Dunaj*), Spittal an der Drau (*Drawa*), Bad Neustadt an der Saale (*Solawa*), Emmerich am Rhein (*Ren*), Offenbach am Main (*Men*), Millingen aan de Rijn (*Ren*), Verneuil-sur-Seine (*Sekwana*), Barreiras do Tejo (*Tag*), Carbonara di Po (*Pad*), Tým nad Vltavou (*Wełtawa*). A Czerny poinformował, że dla miasta dawniej był stosowany egzonim (w XIX w. jako *Bruck nad Litawą*, później w formie *Bruck nad Litawą*), jednak jego użycie zanikło w okresie po II wojnie światowej. W głosowaniu za przyjęciem egzonimu *Bruck nad Litawą* opowiedziało się 3 członków Komisji, 8 było przeciw, zaś 2 wstrzymało się od głosu.

Komisja otrzymała pismo z Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie w sprawie szeregu polskich nazw z obszaru Indonezji.

Pierwszą z zaproponowanych zmian było zastąpienie egzonimu *Celebes* nazwą indonezyjską *Sulawesi* w nazwie wyspy, nazwie morza (*Morze Celebes*) oraz nazwach jednostek administracyjnych (*Celebes Południowo-Wschodni*, *Celebes Południowy*, *Celebes Północny*, *Celebes Środkowy*, *Celebes Zachodni*) – propozycja zmiany wynika z tego, że nazwa *Celebes* została narzucona w czasach kolonialnych i obecnie w Indonezji, jak i w wielu krajach europejskich nie jest używana. W trakcie dyskusji zwrócono uwagę, że nazwa *Celebes* jest utrwalona w języku polskim. Specjaliści od danych regionów często stosują endonimy lub nazewnictwo angielskie (publikacje naukowe często są po angielsku), a nie nazwy polskie, jednak polskie nazwy geograficzne, które standaryzuje Komisja, zalecane są do użytku ogólnego, a nie tylko naukowego. Zwrócono także uwagę, że zmiany polskich nazw dla dużych i ważnych obiektów geograficznych powinny mieć istotne uwarunkowania, a tu takich nie przedstawiono. Ponadto, w przypadku nazwy *Morze Celebes* nie jest prawdą, że nazwa ta w innych językach nie jest stosowana – *Celebes Sea* jest angielską nazwą tego morza zalecaną przez Międzynarodową Organizację Hydrograficzną. Biorąc pod uwagę te argumenty, Komisja postanowiła, przez aklamację, nie zmieniać nazwy *Celebes*.

Kolejną z zaproponowanych zmian było wprowadzenie nazwy *Kalimantan* dla indonezyjskiej części wyspy Borneo oraz zmiana nazw jednostek administracyjnych *Borneo Południowe*, *Borneo Północne*, *Borneo Środkowe*, *Borneo Wschodnie* i *Borneo Zachodnie* na *Kalimantan Południowy*, *Kalimantan Północny*, *Kalimantan Środkowy*, *Kalimantan Wschodni* i *Kalimantan Zachodni*. Nazwa *Kalimantan* jest endonimem, a nie egzonimem, zaś Komisja nie zajmuje się standaryzacją nazw dla obiektów, dla których nie są zalecane egzonimy – to jest kwestia zwykłego stosowania endonimów dla tego typu obiektów. Z tego powodu

Komisja uznała za bezcelowe wprowadzenie nazwy *Kalimantan* dla indonezyjskiej części Borneo. W odniesieniu zaś do jednostek administracyjnych, Komisja opowiedziała się przeciw zaproponowanym zmianom ich nazw (aklamacja).

W piśmie zaproponowano skasowanie nazwy *Irian Jaya*, gdyż jest terminem, który wyszedł z użycia. Takiej nazwy jednak nie ma w wykazie polskich nazw geograficznych świata z 2019 r., nie było jej też w wykazie z 2013. Nazwa *Irian Jaya* to dawna indonezyjska nazwa regionu Irian Zachodni (Papua Zachodnia), czyli indonezyjskiej części Nowej Gwinei – oba egzonimy dla tego regionu Komisja przyjęła na 26. posiedzeniu (3 października 2006 roku) i wówczas jako indonezyjski endonim została dla nich podana nazwa *Irian Barat*. Z tego powodu zgłoszona propozycja uznana została za bezprzedmiotową. Niemniej członkowie Komisji dyskutowali zasadność zalecania egzonimu dla tego regionu. Indonezyjska nazwa *Irian Barat* obecnie nie jest już stosowana – cała indonezyjska część Nowej Gwinei określana jest nazwą *Papua* (*Irian* to dawna nazwa stosowana w Indonezji na określenie całej Nowej Gwinei). Stąd zasadna byłaby rezygnacja z egzonimu *Irian Zachodni*. Natomiast nazwa *Papua Zachodnia* dla regionu może być mylona z egzonimem *Papua Zachodnia* przyjętym dla jednej z sześciu prowincji tego regionu. Ponadto sama wyspa po polsku nazywana jest *Nową Gwineą*, a nie *Papua*, stąd z punktu widzenia nazewnictwa polskiego tu raczej poprawną nazwą byłaby *Nowa Gwinea Zachodnia* (nazwa ta jednak nie jest stosowana w kontekście współczesnego regionu). Komisja uznała, że skoro po indonezyjsku ten region obecnie nazywany jest *Papua*, to ten endonim może być stosowany również po polsku. W związku z tym postanowiono skasować egzonim ***Irian Zachodni*** wraz z nazwą wariantową ***Papua Zachodnia*** (aklamacja).

W piśmie zwrócono także uwagę na nieaktualną indonezyjską nazwę wyspy Nowa Gwinea – obecnie wyspę tę Indonezyjczycy nazywają *Pulau Papua*, a nie *Pulau Irian*. Aktualizacja tego endonimu w wykazach Komisji nie wzbudziła wątpliwości.

W piśmie zaproponowano również zmianę egzonimu *Małe Wyspy Sundajskie* na *Archipelag Małych Wysp Sundajskich*. Członkowie Komisji stwierdzili, że taka zmiana jest bezzasadna – taka nazwa byłaby tautologiczna, w geografii nie stosuje się określenia „archipelag wysp”, nie można też mówić o analogii, jak podkreślali wnioskodawcy, z nazwami typu *Archipelag Malajski* i *Archipelag Sundajski*. W związku z tym, Komisja odrzuciła propozycję zmiany tej nazwy (aklamacja).

Kolejną z zaproponowanych zmian było ustalenie formy *Jakarta*, jako wariantowej dla nazwy miasta *Dżakarta*. W uzasadnieniu wnioskodawcy argumentowali, że dopuszczenie stosowania nazwy przyjętej międzynarodowo (*Jakarta*) w niektórych sytuacjach ułatwia komunikację, zwłaszcza w dobie globalizacji. Członkowie Komisji podkreślili, że polskie egzonimy są zalecane do komunikacji w języku polskim – komunikacja w innych językach, np. angielskim, wymaga używania nazw w nich stosowanych (np. angielskich egzonimów). W języku polskim dla tego miasta stosowana jest nazwa *Dżakarta* i nie ma obecnie potrzeby ustalania, że polską nazwą wariantową jest *Jakarta*, natomiast trudno sobie wyobrazić by w kontekście komunikacji międzynarodowej miałyby być używana nazwa polska. W związku z tym Komisja odrzuciła propozycje ustalenia nazwy *Jakarta*, jako wariantowej nazwy polskiej (aklamacja).

Ostatnia z propozycji dotyczyła analogicznego dopuszczenia indonezyjskiej nazwy *Surabaya*, jako wariantowej dla egzonimu *Surabaja* dla miasta. Również w tym przypadku Komisja nie poparła zaproponowanej zmiany (aklamacja).

W drugiej połowie września 2023 roku Azerbejdżan rozpoczął kolejną ofensywę wojskową w Górskim Karabachu. W jej wyniku cały obszar separatystycznego Górskiego Karabachu, wraz ze stolicą, znalazł się pod władzą azerską, a niemal cała ludność ormiańska opuściła ten obszar. Oznacza to, że funkcjonujące tu od 1991 roku państwo nieuznawane *Republika Górskiego Karabachu* przestało faktycznie istnieć. Komisja w swoich wykazach

wymienia państwa nieuznawane jako inne jednostki administracyjne (obszary separatystyczne) w ramach wykazów nazw z obszarów państw, do których de iure te obszary przynależą (Górski Karabach, jako jednostka administracyjna, wymieniany jest w wykazie Azerbejdżanu). Ze względu na to, że ta jednostka przestała istnieć Komisja postanowiła skasować nazwę **Górski Karabach** wraz z formą oficjalną **Republika Górskiego Karabachu** dla jednostki administracyjnej (aklamacja). Bez zmian pozostaje natomiast nazwa *Górski Karabach*, która jest ustalona dla krainy/regionu.

Komisja dyskutowała także zalecaną polską nazwę dla głównego miasta tego regionu. Dotychczas zalecany był dla niego egzonim *Stepanakert*, czyli nazwa ormiańska w transkrypcji. Władze Azerbejdżanu stosują dla miasta nazwę *Xankəndi*, jednocześnie na forum międzynarodowym (m.in. na sesjach UNGEGN) domagają się, aby nie stosować ormiańskich nazw dla terenów Górskiego Karabachu, tylko nazwy azerskie. Historycznie miejscowość ta nosiła ormiańską nazwę *Wararakn*, zaś od końca XVIII w. używana była dla niej także nazwa azerska *Chankendi*. Miejscowość od 1822 wchodziła w skład Cesarstwa Rosyjskiego, a władze rosyjskie w 1847 r. oficjalnie ustaliły dla niej nazwę *Ханкенды* (*Chankiendy*). Nazwa ta obowiązywała do 1923 r. – w tym roku nazwę miasta zmieniono na *Степанакерт* (*Stiepanakiert*) na cześć Stepana Szaumiana (Ormianin, działacz partii bolszewickiej). W 1991 roku władze ówczesnej Azerbejdżańskiej SRR zmieniły nazwę miasta na *Xankəndi* (*Ханкəндү* w ówczesnie stosowanym zapisie), zmiany nazwy nie uznały jednak władze Górskiego Karabachu. Od tego czasu miasto inaczej nazywały władze karabaskie, sprawujące faktycznie w nim kontrolę, a inaczej władze Azerbejdżanu.

Ze względu na to, że język ormiański i ormiańskie nazewnictwo geograficzne de facto przestały obowiązywać na tym obszarze po przywróceniu kontroli nad nim przez centralne władze Azerbejdżanu, Komisja uznała, że nie należy już zalecać dla głównego miasta tego obszaru egzonimu *Stepanakert* – obecnie jest to już nazwa historyczna. Dyskutowano, czy w zamian wprowadzić egzonim *Chankendi*, czy też uznać, że dla miasta nie będzie zalecane spolszczenie, tylko endonim *Xankəndi*. Po dyskusji uznano, że nazwa *Stepanakert* zostanie zastąpiona egzonimem **Chankendi** (aklamacja). Zmiana ta dotyczy także identycznie nazwanej jednostki administracyjnej (miasta wydzielonego).

Członkowie Komisji zgodzili się, że nazwa *Chankendi* jest nieodmienna, jednak rozbieżne zdania były odnośnie do przymiotnika od tej nazwy – część członków Komisji uważała, że od tej nazwy w wykazie nie należy podawać przymiotnika, gdyż byłby on tylko przymiotnikiem potencjalnym, część uważała, że należałoby podać przymiotnik w formie *chankendzki*, a część, że w formie *chankendyjski*. Ze względu na rozbieżne głosy postanowiono kwestię tę przegłosować. W pierwszym głosowaniu miano zdecydować, czy podawać przymiotnik, w ewentualnym drugim głosowaniu miano zdecydować jaki to miałby być przymiotnik. Za uwzględnieniem w wykazie przymiotnika od nazwy *Chankendi* było 8 głosów, 2 głosy były przeciw, zaś 3 wstrzymujące się. W drugim głosowaniu za formą przymiotnika w postaci *chankendyjski* było 7 głosów, za formą *chankendzki* jeden głos, zaś 5 głosów było wstrzymujących się.

Ad 6. Dyskusję nad kolejnymi pracami, którymi miałyby się zająć Komisja postanowiono odłożyć na kolejne posiedzenie.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Maciej Zych